

Népi Színjátzó Fesztivál

Kultúrcsoportjaink szereplése a szegedi Nemzeti Színházban

Szombaton este a Szegedi Állami Nemzeti Színházban egy falusi és három városi kultúrcsoport részvételével rendezték meg a Népi Színjátzó Fesztivált. A sikeres és tanulságos nem kis jelentőségű est nemcsak arról tett bizonyosságot, hogy a népi színjátzó mozgalma az elmúlt években milyen jelentős mértékben megerősödött, hanem megmutatta a műkedvelő csoportok további feladatait is.

A népi színjátzó-mozgalom fejlődése mindenekelőtt a műsorváltás helyességében mutatkozott meg. Népi színjátzóink műsorváltásában má már nem találhatók meg a polgári ideológia kiütőző hatása: a Fesztiválon előadott darabok mindegyike alkalmas volt arra, hogy tömegeinket nevelje, hogy mozgósítsa a munkában és a békéért való kemény harcban meg szilárdabb helytállásra. Az algyői színjátzó csoport darabja (E. Kovács Kálmán: a legerősebb legény) a kulák mesterkedéseinek leleplezésével eredményesen nevel az ellenség gyűlöletére. A Szövetkezési Bizottság csoportjának előadása (A. Tolstoj: Orosz jellem) a hazaszeretetről beszél, a Közkörház színjátzóinak egyfelvonásos (Zsolnai Vilmos: Veszélyben vagytok emberek) a nyugatnémetországi helyzet bemutatásával, a fasiszta erők növekedésének szemlélésével a békeharca mozgósít, a Szegedi Kender csoportjának darabja (Heinrich Kleist: A pórul járt bíró) pedig a régi rend urait teszi neveléssé és aljaságuk megmutatásával gyűlöletessé is. Mindez azt jelenti, hogy népi színjátzóink politikai tudata, művészi ízlése felzárkózott kultúrforradalmunk fejlődéséhez, s a művészeti életünkben beálló orvosi változások színjátzó csoportjaink munkáján is meglatáznak. Népi színjátzóink ma már tudatosan állítják munkásságukat a népi demokrácia, a szocializmus építésének szolgálatába.

Ezenfelül kiemelkedő a fejlődésnek az a másik oldala, mely a színjátzó szakmai részének területén mutatható ki. Pár évvel ezelőtt műkedvelő csoportjaink játékában még megtalálható volt szinte mindannak a káros és ki-fejezetlen színészi eszközeinek a felhasználása, amely — a műlt kultúrpolitikájának még itt maradt csökevényeként — a népi színjátzó, hatássága elé emelt falat. A rossz filmekben, szindarabokban látott helytelen és káros színészi megoldásokat akkor még igyekeztek műkedvelő csoportjaink a maguk területén utánozni. A június 21-i Fesztivál azonban megmutatta, hogy a népi színjátzó-mozgalom sikeresen vetkőzte le annak a korszaknak a terheit, s most már biztos úton halad a felé, hogy szakmailag is megerősödjön, a helyes színészi technikát elsajátítva, megoldhassa a szoci-

alizmus építésében reá váró nem kis jelentőségű feladatokat.

Mind a politikai, mind szakmai tekintetben nagyjelentőségű eredményeket mutatott tehát a Népi Színjátzó Fesztiválja. A csoportok munkáját legyelméletesség, jó színészi munka jellemezte. Nem voltak kiváló példák a sokszor lenyegelő túljátzásra, viszont nem érződött a népi színjátzóktól pár éve még nem szokatlannak tűnő kezdetlegesség, kidolgozatlanabb előadás sem. Műkedvelőink lendületesen, határozottan és nyugodtan mozogtak a színpadon. Az algyői kultúrcsoport is jól megoldotta nem könnyű feladatát: énekek, beszédük természetesen hatott, s minden hamis pátoztól, mesterkéeltségtől mentes volt. A Közkörház színjátzóinak legyelméletesség, természetesség, az alakok jellemének jó kidolgozása, megformálása, szintén színjátzóink szakmai felkészültségének volt egyik bizonyossága. A Kenderfonógyár kultúrcsoportja pedig a darabban sokszor hatásvadászserdén jelentkező humorot is általában szerencsés megoldásokkal tudta vissza adni. A talán legjobb eredményt elérő OKISZ színjátzó csoport — sikeres műsorváltása miatt is — egybehangzott, külön összjátékot, tehát jó műkedvelő együttest mutatott.

A Fesztivál azonban felhívta a figyelmet bizonyos hiányosságokra és veszélyekre is, melyek a fejlődő mozgalmat fenyegetik. Mindezenekelőtt az egyfelvonásos darabok hiányát kell említeni. Népi színjátzóinknak — különösen Szegeden és környékén a színház szomszédságában — elsősorban nem az a feladatuk, hogy háromfelvonásos nagy szindarabokat mutassanak be, hanem, hogy lehetőleg egyfelvonásos műveket tanuljanak meg. Ilyen darabokban azonban már régtől fogva hiány érezhető: ez azonban a Fesztiválon különös élességgel jelentkezett. A mennyiség hiány mellett, amely kétségkívül komoly akadály a csoportjaink fejlődésének, a meglévő darabok minőségi korlátosságai is gátolják a mozgalom munkájának hatásosságát és változatosságát is. A nem egészen kifogástalan darabok előadásának azután rossz

szakmai, rossz színészi megoldások a követői. A „Veszélyben vagytok emberek” című darab előadásában a Közkörház színjátzóinak minden jó törekvésük ellenére is a drámai fordulatokat kissé mesterkélten tudták csak visszaadni: a darab nem mutatott igazi drámaiságot, s ezt a hiányt a színjátzók erősebb hanggal, erősebb mozgással igyekeztek pótolni. Különösen fokozta e helyzetnek visszaadást, hogy a drámai összalközesek után, a darab felépítésének megfelelően, a konfliktus azonnal csimult, s az ellenségek, ha nem is lettek ugyan jóbarátok, mindenestre meglepően hamar békülékennyé váltak.

A másik veszély, amely tendenciaként, különösen fejlettebb színjátzóinknál jelentkezett, a színészi eszközök torlódó zsúfolál alkalmazása. Itt nem arról a régi jelenségről van szó, hogy műkedvelőink a művésziellen filmek, szindarabok és a rossz színészi munka elemeit használták fel öntudatlanul, mint pár éve még tapasztalható volt, hanem arról az új jelenségről, hogy fejlődő színjátzók mind több és több szakmai, technikai fogást, eljárást megismerve, nem egészen helyesen használják fel azokat szerepléseikben. Nincs még meg csoportjainkban az a kritikai szellem, amely a megismeri technikai eszközök alkalmazása helyett kellő rostálást tudna végezni. Elsősorban a kiváló kenderfonógyári csoport munkájára volt ez jellemző. Az általuk előadott vígjátékban legtöbbször nagyon jó, nagyon helyes megoldásokkal dolgoztak, de néha érezhető volt játékuinak az a tendenciája, hogy a színészi eszközöket zsúfoltan alkalmazták, a felhasználást kellő kritika nélkül végezték.

A Népi Színjátzó Fesztivál színjátzó-mozgalmunk egyre fokozódó fejlődésének volt meggyőző bizonyítéka. Nemcsak azt mutatta meg, hogy politikailag, művésziileg mennyit fejlődtek csoportjaink az elmúlt években, hanem azt is igazolta, hogy a színjátzó-mozgalom eredményesen segítheti és segíti is népi demokráciánk, a szocializmus építését.

A Szegedi Kenderfonógyárban gyermek-betegszobát létesítettek

A Szegedi Kenderfonógyár napközi otthonos bölcsődjében naponta mintegy százötven dolgozó asszony gyermekére vigyáznak, amíg a szülők az üzemből a gép mellett termelő munkát végeznek. Az üzem dolgozói most népi demokráciánk újabb ajándékot kaptak: közvetlen az üzem mellett két gyermek-betegszobát létesítettek a mumszós és a szamárkóbetegségekre részére. Népi demokráciánk ezzel az újabb ajándékával ismét nagyban

segítséget nyújtott a Szegedi Kenderfonógyár dolgozóinak. Nem kell otthon maradnia az anyának, ha gyermeke megbetegszik. Behozza ide gyermekét, ahol orvosi felügyelet mellett, szakkepzett óvónők gondozzák. A betegszobák létesítésével a Szegedi Kenderfonógyárban nemcsak az anyák válláról veszik le a gondot, hanem egyben csökken az üzemből az elkészők és a hiányzók száma.

„Tedd rá — huszonegy“

Jóra, rosszra egyként fogékony a gyermeklelek. Tudja ezt minden anya, ezért óvja féltő szeretettel a rossz társaságtól, bűnös hajlamú emberektől legfeljebb kincsét, csöppnyi gyermekét.

Csak azok közé járj fiam, akikről jól tanulsz. — Ezekkel a szavakkal bocsátja útjára sokszázézer anya a család személynét, a tiúgyermeket.

Faluban abban reménykednek az anyák, hogy jó, dolgozó, vállas, szép, nagy legény fejlődik virgona fiacskáikból. Vigyázni kell nagyon, kiváltképpen, amikor kamaszkorban van a gyermek, nehogy szűcs, kártyás, falurosszak társaságába keveredjék. Deszken is úgy gondolták a szülők, hogy vigyázni kell a család erkölcsére. A baj arról jött, amerről nem is sejtették.

Egész csapat tizenégy-tizenöt éves kamasz járt a deszki parochiára. Jakab Gyula kaplán értelt a fiatalok nyelvén. Tudta, hogy a fiatalok szeretik a gépeket, elvitte hát őket motorozni előbb. Majd becsalogatta őket a sekrestyére, paróhiára. Mivel azt is tudta, hogy az idősebbjeitől látták, hogy a kocsmában bort isznak, hát egy-két kancsó erejéig a szentelt misébort is igénybe vette — gyermeknevelés céljaira.

Egy szép napon előkerült a bibliaóra alatt az ördög biblijája, a kártya. A „dicséretessék a jézus krisztus” felváltotta a „tedd rá huszonegy“.

Tetszett ez eleinte a gyermekeknek, jóra-rosszra fogékony lelkük csak úgy szivta magába a tiltott játék gyönyöreit. Egy szép napon azonban beütött a baj. Az egyszerű parasztfasszonyok ijedve vették észre, hogy hiányzik a szüloti fiából a pénz.

Hol vesztethetett el? — gondolkoztak magukban. — Nem járt út senki. Ez ember nem vitte el, a nagylány nincs itthon. — Addig-addig, míg egyik családban is, másikkban is megfigyelték a suftyó gyermekeket. Rájöttek: a pénzt a gyerek lopta el. Kiváltképpen a gyermekeket, akik bevallozták: kártyázni szoktak, arra kellett a pénz. Kikötögték a gyermekeket, hogy a tiszteendő úr tanította őket a paróchián, meg a sekrestyében. Később azután, a papi példát felhasználva az árok partján tolytalák. Most már pénzre. Hát ide vezetett a bibliaóra. Azóta nem engedték a jobbérzésű dolgozó parasztszók még a parochia környékére se a gyermekeket.

A HAZAFIAS NEVELÉS KÉRDÉSEI

Orbán László elvtárs ma tartja meg előadását

A fejlődő magyar neveléstudomány egyik legfontosabb feladata, hogy gyakorló pedagógusaink számára kidolgozza a hazafias nevelés elméletének és módszerének kérdéseit. A hazafias nevelésnek különös fontossága van ma az élested nemzetközi helyzetben: erős fegyver az imperialisták fenyegető fegyveres támadásával szemben s az általuk terjesztett kozmopolitizmus ideológiai leleplezője is. Az amerikai imperialisták és a hozzájuk csatlakozó lakájkormányok politikája mindjában az új háború kitörésére irányul. A fenyegető veszéllyel szemben a hazafias nevelés egyik legerősebb fegyverünk. A hazafias nevelés fejleszt ki tanulóinkban — de egész népünkben is — a szocialista haza szeretetének magasztos érzését. A hazafias nevelés kovácsolja össze népünket s forrasztja egyggyé az imperialisták elleni harcra.

Az amerikai imperializmus a fegyveres támadás előkészítése mellett agresszív céljainak ideológiai megalapozására is törekszik. Ennek érdekében használja fel a kozmopolitizmus szennyes eszközeit. A kozmopolitizmus azt hirdeti, hogy ma már a nemzeti államok létezése a fejlődés gátjává vált, hogy ma már nincs szükség önálló államokra, hanem a népeket, önállóságuktól megfosztva — természetesen amerikai irányítással — egy új „világkormány” vezetésére kell bízni. Az amerikai kozmopolitizmus harcot indít a népek nemzeti kultúrája ellen

is, meri csak úgy tudja elérni célját, ha a népek önálló kultúrája sorvad s később megszűnik. Az amerikai imperializmus nagyon jól tudja, milyen fontos szerepet játszik a nemzeti kultúra a függetlenségért, szabadságért vívott harcban s ezért akarja az egyes népek nemzeti kultúrája helyébe az amerikai fasiszta kultúrát léptetni.

A leigázott népek azonban harcot indítanak az imperializmus törekvései ellen. Jugoszláviában és a nyugateurópai országokban is egyre nagyobb ellenállás tapasztalható a népek függetlenségére törő imperialista politika és a nyomában járó amerikai kultúra ellen. A népek ragaszkodnak szabadságukhoz, nemzeti függetlenségükhöz, ragaszkodnak évszázadokon át kialakult hazagyománys népi kultúrájukhoz s készek harcolni azok ellen, akik függetlenségükre és kultúrájuk fejlődésére törnek.

Ebben a világméretű harcban a hazafias nevelés elmélyítésével kell résztvenni a magyar pedagógusoknak is.

A hazafias nevelés kérdései azonban még nem teljesen tisztázottak nevelőink előtt. Nevelőink számára éppen ezért nagyjelentőségű lesz Orbán László elvtárs előadása, Orbán László elvtárs ma délután 4 órakor az Ady-téri egyetem nagy előadótermében a hazafias nevelésről, mint a kommunista nevelés egyik alapvető tartalmáról tart előadást.

A FÖSVÉNY

A szegedi Nemzeti Színház előadása

A tizenharmadik században a francia polgárság mind gazdasági, mind pedig szellemi téren jelentős tért nyert az arisztokráciával szemben. Bár a monarchia hanyatlása csak később következett be, a haladást képviselő polgárság előbb is számottevő tényezője volt a francia életnek. Ez az előretérrel izlésbeli változást is hozott magával, XIV. Lajos, a „Nap-király” korlátlan hatalmú uralkodása, idején és részben az ő pártfogásával, a színművészet terén is komoly fejlődés mutatkozott. Ennek a fejlődésnek legnagyobb mértékben a polgári vigjáték megteremtője és kimagasló alkotója Jean Baptiste Poquelin, színészi és írói nevén Molière volt.

Molière hamar otthagynja a szüloti házat, lemond apja foglalkozásának, a kártyamesztárságnak a folytatásáról, s színésznek áll be. Nemskára ő lesz a társulat vezetője, s a vidékre járva, sok kudarc és siker után Párizsban lép fel társulatával együtt. Másorán leginkább saját műveit játssza. Előbb olasz eredetű boházokat, vásári eredetű komédiákat ír, s ezeket a műfajokat irodalmi színvonalra emeli. Ekkor még csak a mulattatást tartja szem előtt, később azonban korának általános erkölcsbírói hatása alatt a társadalom bűneinek, terdeségeinek kiváló jellemábrázoló, me-sző gúnyú művészi bíráldóvá válik. Műveiben rajta keresztül egy új, haladó társadalmi osztály véleményei kapnak kifejezést: a felfelé törekvő

polgárság bírálja a társadalom visszasságait. Molière állandó, eleven kapcsolatot tart fenn korával, a fejlődő és hanyatló társadalmi osztályokkal és sosem mulasztja el, hogy ítéletet ne mondjon. A nagy francia vigjátékos azért hat ma is eleven erővel, mert kora emberi tulajdonságainak művészi ábrázolásával műve a társadalmi fejlődést, a haladást szolgálják.

„A fősvény”-t 1668-ban írja a címszereplő embertelen zsugoriságán keresztül világít rá korának egyik jellemző visszasságára: az uszorakama ön alapuló kizsákmányolásra. Tudvalevő, hogy a tizenhetedik században a tökéfelhamozásnak egyik formája az uszorakamant, amelynek segítségével a jómódú, pénzés polgárok, az anyagiilag megszórultak helyzetével viszszaélve, egyre növelik vagyonukat. Molière „A fősvény” főszerepőjében, Harpagonban mutatja be Mammonnak, a pénz isenének szolgálatába szegődött jellemző típust. Harpagon mindent alávet a pénzszerep vagynak: családi békességét, a házasságát, szolgálait, amelynek segítségével a jómódú, pénzés polgárok, az anyagiilag megszórultak helyzetével viszszaélve, egyre növelik vagyonukat. Molière „A fősvény” főszerepőjében, Harpagonban mutatja be Mammonnak, a pénz isenének szolgálatába szegődött jellemző típust. Harpagon mindent alávet a pénzszerep vagynak: családi békességét, a házasságát, szolgálait, amelynek segítségével a jómódú, pénzés polgárok, az anyagiilag megszórultak helyzetével viszszaélve, egyre növelik vagyonukat. Molière „A fősvény” főszerepőjében, Harpagonban mutatja be Mammonnak, a pénz isenének szolgálatába szegődött jellemző típust. Harpagon mindent alávet a pénzszerep vagynak: családi békességét, a házasságát, szolgálait, amelynek segítségével a jómódú, pénzés polgárok, az anyagiilag megszórultak helyzetével viszszaélve, egyre növelik vagyonukat.

sen neki is jut majd jelentős összeg, s ezt ha'almás kamatra kiadva, tovább növeli vagyonát. Embert állatot, ahogy csak lehet kizsákmányol, — ezt Jakab ösztönzi el is mondja, amiért természetesen botlást kap —, mert az állat sem lehet az ilyen ember szemében kivétel: hiszen lovak nem is lovak már, csupán „ló- emlékek”. S mikor egyik szolgálója tréfából elcseni a pénzt, Molièrenak alkalma nyílik drámai erejű monológban újból bebizonyítani, hogy Harpagon számára valóban nincs más cél az életben, csak a vagyon. Neveléses, de egy pillanatra sem színtelenítő figura, a néző nemcsak kineveti, de meg is gyűlöli. S Molièrenak végsőfokon ez volt a szándéka.

A szegedi előadásban Harpagon szerepét Sugár Mihály játszotta. Nem kétséges, hogy ő érte meg legjobban Molièret, s a Molière teremtetett típust a legművészebb formában elevenítette meg. Különösen a komikus jelesekben volt kiváló Sugár: széles skálával, művészi színvonalon tette nevelésessé Harpagon. Kifogásolni való csupán egyes drámai mozzanatokban — nemely család jelenetben és a nagy monológ elején — vetődhetik fel ellene: nem elég meggyőző erővel ad életet a szindarab drámai mondanivalójának. Egészben véve azonban kiváló alakítást nyújt. Miklóssy György Fecskeje abban a felfogásban, améyben Miklóssy játszotta, ugyancsak jó színészi teljesítmény. Cleantetaj való jelenetében egyszerű, kedves humorral, szép szövegmondással játszik. A baj csak ott van, hogy Fecske sokkal talpraesettebb, bátrabb szolga, mint amilyen Miklóssy, Gémesi Imre

Jakab mesterére szintén ezeket mondhatjuk: amit csinál, az jó. Nagy érdeme, hogy azok közé a kevés szereplők közé tartozik, akik nem hadarnak. Itt is félreértett típusal van azonban dolgunk: a szegedi előadás Jakab mestere inkább magyar uradmi kocsi, mint úzenhetedik századbeli francia szakács-kocsi.

Molière az uralkodó rendszer erőszakszerveinek képviselőit általában otromba, kissé gúnyos figuráknak ábrázolja. Így van ez „A fősvény” csendbízósával is. Káray Endre ezt a szerepet maradéktalanul megértette és olyan torz alakot formált, amilyen Molière megírt, s ezzel az alakításával — Sugár Mihály mellett — a szegedi előadás a legjobban tolmácsolta Molière mondanivalóját.

A szerelemesárokról már kevesebb jói mondhatunk. Kétségtelen, hogy nem éppen hálás egyikőjük szerepe sem, szerelemi vallomásaikkal kissé távol állanak a mai kor ízlésétől, de mélyebb, átérzőbb eszközökkel ezekben a szerepekben is kiváló lehetett volna alkotni. Ambros Edű meggyőző molièrei alakítást nyújt, de elkapkodja szövegét mozdulatait egyaránt. Mácsay Emmi, bár szövegmondása tisztább, játéka már kevésbé meggyőző: idegenül mozog ebben a szerepben, nem tudja eléggé érzékelteni a Molière darabokra jellemző szerelmes leányt. Váradi Árpád Valerja szintén erősen, de Harpagonnal és Jakab mesterrel folytatott jelenete alapján — különösen ha nem hada na annyira — jobb molièrei figurát alakít, mint Zentay Ferenc. Zentay, akit néhány darabból úgy ismerünk meg, min szövegkejtő, átélő stílusú színész, Cleante szerepében minden elkapkod, lélek nélkül veti oda monda-

tait. A leggyengébb és legfélreértebb alakítás azonban Peur Ilka nyújtja. Fruzsina szerepében, Peur minden, csak nem az, akinek lennie kellene. Inkább tenyeres-alpas gazdasszony, minden hájjal megkent kerítő, mint az, akit Molière megírt: szellemes, talpraesett házasságkötő. Kirfó, Molière darabja nem való hanggal, sikoltásokkal, csupán külsőleges eszközökkel formálja meg Fruzsint — s ez legfeljebb Harpagonnal folytatott jelenetében, amikor szinte Sugár Mihályt is kizökkenti alakításából. Igen gyenge teljesítményével Peur az előadás értékét is nagyban rontja. A kisebb szereplők közül Herczeg Vilmos és Beck György elfogadható, Károly István gyengébb.

Komor István rendezése, különösen a kiütőn sikerült Vi-haros alkonyat után, visszaesést mutat. Az ő hibája is — még, ha csupán elélytelenséggel magyarázzuk — Fruzsina, Fecske és Jakab mester félreértett alakja, és ő hibája, hogy megengedte a szereplők szövegmondásaiban kirívóan észlelhető hadarásokat. Emellett kissé stílusatlan az előadás: a rendező a darab teremetei levegőt nem tudta kellőképpen érzékelteni. Nem leti volna szabad megengednie, hogy Harpagont fonetikusán, erős, h- val ejtsék ki, hiszen tudvalevő, hogy a helyes kiejtés Argpagon. Az az eljvetés, hogy a név így ment át a közüdatba, ha így volna is, semmiesetre nem lehet ok arra, hogy szentesítse a helytelen kiejtést.

Az előadás nagyon pozitívuma, hogy közelebb hozta, megszerettette a nagy francia klasszikus, a szegedi közönséggel. A sűrűn felcsatánó taps igazolja, hogy közönségünk egyre inkább megéri, magának érzi Molière mondanivalóját.

Pósa Péter.